

Dokument ze zasedání

B9-0131/2024

5.2.2024

NÁVRH USNESENÍ

předložený na základě prohlášení Rady a Komise

v souladu s čl. 132 odst. 2 jednacího řádu

o situaci v Srbsku po volbách
(2024/2521(RSP))

**Viola von Cramon-Taubadel, Jordi Solé, Henrike Hahn, Francisco
Guerreiro, Tineke Strik, Bronis Ropé, Gwendoline Delbos-Corfield,
Nicolae Ștefănuță, Ignazio Corrao**
za skupinu Verts/ALE

Usnesení Evropského parlamentu o situaci v Srbsku po volbách (2024/2521(RSP))

Evropský parlament,

- s ohledem na dohodu o stabilizaci a přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Republikou Srbsko na straně druhé, která vstoupila v platnost dne 1. září 2013¹,
 - s ohledem na společné stanovisko Benátské komise a Úřadu OBSE pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) ze dne 15. prosince 2022 k ústavnímu a právnímu rámci pro fungování demokratických institucí v Srbsku,
 - s ohledem na svá předchozí usnesení o Srbsku, zejména na usnesení ze dne 10. května 2023 o zprávě Komise o Srbsku za rok 2022²,
 - s ohledem na své usnesení ze dne 13. prosince 2023 o 30 letech kodaňských kritérií – novém impulsu pro politiku rozšiřování EU³,
 - s ohledem na předběžná zjištění a závěry mezinárodní volební pozorovatelské mise OBSE pro sledování průběhu předčasných parlamentních voleb, které se dne 17. prosince 2023 konaly v Srbsku,
 - s ohledem na čl. 132 odst. 2 jednacího řádu,
- A. vzhledem k tomu, že po masové střelbě v Bělehradě a u Mladenovace v květnu 2023 se po celém Srbsku konaly masové protesty pod heslem „Srbsko proti násilí“; vzhledem k tomu, že na pozadí těchto protestů vyhlásil srbský prezident Aleksandar Vučić předčasné parlamentní volby s datem konání 17. prosince 2023; vzhledem k tomu, že 17. prosince 2023 se konaly také komunální volby v 65 městech a obcích včetně Bělehradu a volby do shromáždění autonomní oblasti Vojvodina;
- B. vzhledem k tomu, že od roku 2012 byly všechny parlamentní volby v Srbsku až na jedny předčasné; vzhledem k tomu, že se jednalo o třetí parlamentní volby během necelých čtyř let;
- C. vzhledem k tomu, že dne 17. prosince 2023 byla do Srbska vyslána mezinárodní volební pozorovatelská mise (I-EOM), aby předčasným parlamentním volbám přihlížela; vzhledem k tomu, že tato delegace byla složena ze zástupců ODIHR, Parlamentního shromáždění OBSE, Parlamentního shromáždění Rady Evropy a Evropského parlamentu;
- D. vzhledem k tomu, že v prohlášení o předběžných zjištěních a závěrech mezinárodní volební pozorovatelské mise se zdůrazňuje, že „předčasné parlamentní volby ze 17.

¹ Úř. věst. L 278, 18.10.2013, s. 16.

² Úř. věst. C, C/2023/1065, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1065/oj>.

³ Přijaté texty, P9_TA(2023)0471.

prosinec byly sice technicky dobře provedené a nabízely voličům výběr politických alternativ, ale dominovalo v nich rozhodující zapojení prezidenta, které spolu se systémovými výhodami vládnoucí strany vytvořilo nespravedlivé podmínky“;

- E. vzhledem k tomu, že od volební noci organizuje opoziční koalice „Srbsko proti násilí“ v Srbsku masové protesty, které požadují anulování výsledků voleb; vzhledem k tomu, že opozice požádala Ústavní soud o anulování výsledků voleb;
 - F. vzhledem k tomu, že kampani drtivě dominoval současný prezident Vučić, který, přestože v těchto volbách nekandidoval, převzal ústřední roli v každodenní kampani prostřednictvím intenzivní účasti na akcích Srbské pokrokové strany (SNS), televizních vystoupení v kampani a stranických materiálů, čímž zneužil prezidentský úřad a poskytl své straně neoprávněnou výhodu; vzhledem k tomu, že kandidátka SNS byla pojmenována po prezidentu Vučićovi, což je v rozporu s ústavní zásadou reprezentace státní jednoty Srbské republiky;
 - G. vzhledem k tomu, že dne 19. prosince 2023 vydali vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell a komisař pro sousedství a rozšíření Olivér Várhelyi společné prohlášení o parlamentních volbách v Srbsku, v němž se znepokojením konstatovali, že volební proces vyžaduje hmatatelné zlepšení a další reformu; vzhledem k tomu, že místopředseda Komise, vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Borrell a komisař Várhelyi rovněž prohlásili, že očekávají, že příslušné vnitrostátní orgány budou transparentně reagovat na věrohodné zprávy o nesrovnalostech, včetně obvinění týkajících se místních voleb v Bělehradě a dalších obcích, a vyzvali srbské politické vedení, aby zajistilo konstruktivní a inkluzivní dialog napříč politickým spektrem;
 - H. vzhledem k tomu, že podle indexu Svoboda ve světě 2023 je Srbsko považováno za „částečně svobodnou“ zemi;
 - I. vzhledem k tomu, že Srbsko je od roku 2012 kandidátskou zemí na členství v EU; vzhledem k tomu, že přistoupení k EU je proces založený na zásluhách, v němž každá kandidátská země musí splnit přístupová kritéria, zejména kritéria zaručující plné dodržování lidských práv, demokracie a právního státu;
1. je vážně znepokojen závažnými nesrovnalostmi, o nichž informovali mezinárodní i domácí pozorovatelé voleb v souvislosti s parlamentními, zemskými a místními volbami, které se v Srbsku konaly 17. prosince 2023; domnívá se, že tyto volby nelze považovat za svobodné a spravedlivé; je znepokojen rozsáhlými a systematickými podvody, které ohrozily integritu voleb v Srbsku;
 2. vyzývá OBSE, Radu Evropy a Komisi, aby neprodleně zahájily nezávislé mezinárodní vyšetřování parlamentních, zemských a místních voleb v Srbsku, se zvláštním zřetelem na volby do městského zastupitelstva Bělehradu, a to s jasným termínem a nejpozději do zveřejnění závěrečné zprávy mezinárodní volební pozorovatelské mise ODIHR; zdůrazňuje, že výsledky tohoto šetření by měly být oznámeny Parlamentu; vyzývá EU a členské státy, aby neuznaly výsledky voleb, dokud nebude dokončeno úplné nezávislé vyšetřování volebních nesrovnalostí; podporuje urychlené vyslání ad hoc vyšetřovací mise do Srbska v rámci tohoto mezinárodního vyšetřování za účasti Parlamentu;

3. vyzývá srbské orgány, aby bez dalšího prodlení plně provedly dlouhodobá doporučení ODIHR a Benátské komise; očekává závěrečnou zprávu mezinárodní volební pozorovatelské mise ODIHR, ale lituje, že zbývající doporučení z předchozích voleb zůstávají z velké části nezohledněna; naléhavě vyzývá Srbsko, aby provedlo doporučení uvedená ve společném stanovisku Benátské komise a ODIHR ze dne 15. prosince 2022 k ústavnímu a právnímu rámci pro fungování demokratických institucí v Srbsku; v této souvislosti vyzývá Srbsko, aby přijalo rozsáhlá opatření, která by zabránila zneužívání úřadů a státních prostředků, včetně podrobné regulace těchto praktik a jasných mechanismů pro jejich dodržování, vymáhání a sankce;
4. je vážně znepokojen zprávami o rozsáhlé organizované migraci voličů, kdy se tisíce „fantomových voličů“ ze Srbska nebo sousedních zemí, jako je Bosna a Hercegovina (zejména z entity Republika srbská), registrovaly na fiktivních adresách v jiných srbských obcích, aby ovlivnily výsledky místních voleb; konstatuje, že tyto praktiky jsou nezákonné, a vyzývá soudní orgány, aby tato obvinění prošetřily; vyzývá k urychlené revizi jednotného seznamu voličů a k zavedení podmínky minimální doby trvání trvalého pobytu pro účast v komunálních volbách, aby se v budoucnu zabránilo tomuto zneužívání;
5. odsuzuje, že nebylo dosaženo výsledků při stíhání a postihování trestných činů ve volbách, včetně závažných podezření z falšování podpisů občanů za účelem kandidatury, nezákonné manipulace se seznamy voličů a volebním právem, nátlaku a zavražďování občanů a volebních kandidátů, případů korupce, klientelismu a nelegitimního a nezákonného zneužívání údajů občanů, které zatěžovaly volební kampaň, zneužívání státních úřadů a prostředků, které se v těchto volbách projevilo obzvláště výrazně, a nedostatek účinných mechanismů, které by zabránily tomu, aby úřadující strana získala ve volbách nespravedlivou institucionální výhodu;
6. je znepokojen praktikami, které vychýlily podmínky ve prospěch úřadujícího prezidenta, včetně převažujícího veřejného působení srbského prezidenta před kampaní a během ní, a celkovým stíráním hranice mezi institucí prezidenta, státem a vládou politickou stranou, což je v přímém rozporu s mezinárodními normami a bodem 5.4 Kodaňského dokumentu z roku 1990;
7. apeluje na srbské orgány, aby v souladu se stanoviskem Benátské komise z prosince 2022 neprodleně přijaly nezbytná opatření k ukončení nezákonného jednání, jako je zavražďování voličů a kupování hlasů, a aby řešily systémové nedostatky související s uspořádáním volebních místností, které vedou k jejich přeplnění, četným porušením tajnosti hlasování, skupinovému hlasování a hlasování rodin; zdůrazňuje, že je třeba nejen právně, ale i prakticky zajistit účinnost orgánů pro kontrolu médií, jako je Regulační úřad pro elektronická média (REM), a orgánů odpovědných za kontrolu financování politických stran, včetně Agentury pro prevenci korupce; vyzývá k nezávislému auditu jednotného seznamu voličů s cílem řešit nepřesnosti v seznamech voličů;
8. vyzývá srbské orgány, aby zajistily dostatečné demokratické záruky pro konání příštích řádných místních voleb v roce 2024, jakož i budoucích voleb; zdůrazňuje, že je nepřijatelné, aby Srbsko jako kandidátská země na členství v EU nedodržovalo základní evropské a mezinárodní demokratické normy;

9. vyzývá Komisi, aby po vzoru „Pribeho zpráv“ o právním státě v Severní Makedonii a Bosně a Hercegovině pověřila skupinu nezávislých odborníků vypracováním komplexní zprávy, která by posoudila a řešila systémové problémy právního státu v Srbsku;
10. vyzývá EU, aby v Srbsku napomáhala vnitřnímu a smysluplnému dialogu mezi vládou a opozicí s cílem překonat současnou atmosféru silné politické polarizace; v této souvislosti považuje Parlament za nejvhodnější orgán, který může působit jako konstruktivní a objektivní zprostředkovatel;
11. zdůrazňuje, že by neměly být podnikány žádné další kroky v přístupových jednáních EU se Srbskem, dokud nedojde k podstatnému zlepšení v provádění klíčových doporučení ODIHR a Benátské komise a dokud nebude provedeno důkladné soudní vyšetřování údajných nesrovnalostí během voleb; vyzývá Komisi a Radu, aby uplatnily přísné podmínky a okamžitě zmrazily financování poskytnuté srbské vládě v rámci nástroje předvstupní pomoci (NPP III) a dalších finančních nástrojů, pokud srbské orgány nebudou ochotny provést klíčová volební doporučení;
12. zdůrazňuje význam dodržování a prosazování práva na svobodu shromažďování; v této souvislosti odsuzuje nepřiměřené použití policejního násilí proti pokojným demonstrantům, kteří protestují proti volebním podvodům; je znepokojen obviněním, že do protestů pronikli agenti provokatéři, kteří vyvolali zásah policie; zdůrazňuje svou neochvějnou podporu občanům Srbska v jejich boji za evropskou a demokratickou budoucnost;
13. oceňuje práci domácích pozorovatelů z Centra pro výzkum, transparentnost a odpovědnost (CRTA) a Centra pro svobodné volby a demokracii (CeSID); odsuzuje útoky na pozorovatele CRTA, kteří v den voleb monitorovali možné volební podvody ve volební místnosti v Odžaci; naléhavě vyzývá srbské orgány, aby podnikly všechny nezbytné kroky k vytvoření podmínek, které vnitrostátním a mezinárodním pozorovatelům voleb umožní účinně vykonávat jejich práci, a aby je chránily před jakýmkoli násilím, hrozbami, odvetou, protiprávní diskriminací, nátlakem nebo jakýmkoli jiným svévolným jednáním v důsledku legitimního výkonu jejich práv a svobod, jak je stanoveno v Deklaraci OSN o obráncích lidských práv (rezoluce Komise pro lidská práva 2000/61);
14. je znepokojen „pasivizací“ adres bydliště některých kategorií občanů, včetně Bělehradu a jižního Srbska, která je zbavuje volebního práva; vyzývá odpovědné orgány, aby tato závažná porušení volebních práv neprodleně napravily;
15. odsuzuje útoky, pomlouvačné kampaně a obtěžování novinářů, obránců lidských práv a aktivistů občanské společnosti, v některých případech ze strany vládních úředníků, zejména před volbami;
16. lituje, že období kampaně bylo velmi polarizované a poznamenané podněcující rétorikou, slovními útoky, nenávisnými projevy a osobní diskreditací oponentů;
17. vyjadřuje politování nad znepokojivě nízkou kvalitou mediálního prostředí v Srbsku a nad obrovským množstvím dezinformací; s obavami konstatuje, že velký počet médií je ovlivňován nebo kontrolován vládou, což vedlo k nerovným podmínkám pro opoziční kandidáty během kampaně; vyjadřuje politování nad útoky provládních médií proti

kritickým novinářům;

18. je znepokojen tím, že navzdory novým zákonům o elektronických médiích a o veřejných informacích a médiích se podmínky a pluralita v médiích zhoršily; je obzvláště znepokojen tím, že Regulační úřad pro elektronická média (REM) záměrně zanedbával své povinnosti vyplývající z nové mediální legislativy a během volební kampaně zaujal zcela pasivní přístup, přičemž ignoroval i četné zprávy o porušování zákona ze strany médií během voleb;
19. lituje, že ženy jsou stále nedostatečně zastoupeny na nejvyšších volených místech a že ženy jsou na čele pouze 2 z 18 kandidátek; lituje, že se během kampaně téměř neřešily otázky rovnosti žen a mužů; zdůrazňuje, že je třeba vyvinout další úsilí na podporu účasti žen na politickém životě;
20. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto usnesení předsedům Evropské rady a Komise, Komisi, místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, vládám a parlamentům členských států, úřadu ODIHR, Parlamentnímu shromáždění OBSE, Parlamentnímu shromáždění Rady Evropy a prezidentovi, vládě a Národnímu shromáždění Srbska.